

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ГАСІЙ ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 336.71:332.1

**РЕГІОНАЛЬНА БАНКІВСЬКА СИСТЕМА
ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Чернігів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів та банківської справи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Єгоричева Світлана Борисівна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
завідувач кафедри фінансів та банківської справи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ткаченко Наталія Володимирівна,
Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
завідувач кафедри фінансів і кредиту

кандидат економічних наук, доцент
Циганюк Дмитро Леонідович,
Українська академія банківської справи,
доцент кафедри банківської справи

Захист відбудеться «24» березня 2016 року о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

Автореферат розісланий «23» лютого 2016 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
д.е.н., професор**

В. Г. Маргасова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження Банківська система держави є складним, багатоаспектним поняттям, що включає певні ієрархічні рівні, види банківських установ, регіональні особливості їх розташування, різноманітні форми та методи ведення банківської діяльності. В умовах проведення в Україні реформи публічного управління у напрямі розширення повноважень органів місцевого самоврядування особливої актуальності набуває питання повноцінного фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць, вирішення якого залежить, у тому числі, від ефективного функціонування регіональних банківських систем (РБС).

Діяльність банків об'єктивно спрямована на одержання прибутку, тому регіональний вимір вітчизняної банківської системи характеризується асиметричністю, пов'язаною з концентрацією банківського бізнесу у високорозвинутих регіонах, недостатністю банківського обслуговування в депресивних та сільських територіях, що, у цілому, посилює диспропорції регіонального розвитку в масштабах всієї країни. Означені проблеми потребують практичного вирішення, що обумовлює необхідність поглиблення досліджень механізму організації та функціонування регіональної банківської системи з метою забезпечення її позитивного впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

Обґрунтування сутності й механізму функціонування національної банківської системи, розроблення напрямів удосконалення грошово-кредитних відносин знайшли чільне місце у працях вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких О. Абакуменко, О. Васюренко, О. Гонта, Ж. Дерій, О. Дзюблук, Н. Заславська, В. Ільчук, М. Крупка, О. Лаврушин, В. Масленников, В. Маргасова, В. Міщенко, А. Мороз, С. Мочерний, М. Савлук, Т. Смовженко, К. Тагірбеков та інші. Їх дослідження, переважно, спрямовані на аналіз макроекономічних проблем розвитку банківської системи держави та на вивчення окремих аспектів діяльності банків.

Достатньо широке коло науковців досліджують і проблеми розвитку банківської діяльності в регіонах, зокрема: І. Брітченко, У. Грудзевич, М. Долішній, О. Другов, С. Єгоричева, Т. Зверькова, Г. Карчева, О. Копилук, М. Могильницька, С. Орлов, О. Павлишин, О. Полянцев, І. Рикова, В. Савченко, В. Стойка, Н. Ткаченко, Д. Циганюк та інші. Втім, вони акцентують увагу здебільшого на статистичному аналізі діяльності та окремих аспектах розвитку регіональних банківських систем, у тому числі, регіональних банків.

Незавершеність досліджень щодо визначення сутності, структури та механізму функціонування регіональної банківської системи ускладнюють вирішення складного завдання збалансованого розвитку економіки у єдності реального та фінансового секторів. Наявність теоретичних проблем і необхідність розробки практичних рекомендацій щодо ефективного функціонування регіональної банківської системи зумовили вибір теми, мету, завдання та зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася в рамках науково-дослідних робіт ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». При виконанні теми «Оптимізація

банківського фінансування економічного розвитку України» (номер державної реєстрації 0107U001342), дисертантом обґрунтовані наукові підходи до визначення соціальної ролі банківських установ регіону, виконання якої, в тому числі, сприяє формуванню регіонального ресурсного потенціалу. В процесі роботи над темою «Фінансування стратегічного розвитку регіону: проблеми і перспективи» (номер державної реєстрації 0108U003909), що виконувалася на замовлення Полтавської обласної державної адміністрації, дисертантом уточнені критеріальні характеристики регіонального банку, визначені ознаки регіонального, муніципального банку та регіональної банківської установи.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму функціонування регіональної банківської системи для посилення її впливу на соціально-економічний розвиток регіонів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити наукові підходи та поглибити теоретичні засади функціонування регіональної банківської системи;
- з'ясувати інституціональну структуру регіональної банківської системи, запропонувати напрями її розвитку;
- обґрунтувати зміст механізму функціонування регіональної банківської системи та його окремих складових;
- ідентифікувати сучасні тенденції розвитку регіональних банківських систем в Україні;
- поглибити наукові підходи щодо визначення змісту інфраструктури регіональної банківської системи та шляхів її вдосконалення;
- розвинути науково-методичні засади оцінювання механізму функціонування регіональної банківської системи;
- запропонувати напрями посилення взаємодії регіональної банківської системи з середовищем її функціонування.

Об'єктом дослідження є процес функціонування регіональної банківської системи.

Предметом дослідження є теоретичні засади та прикладні аспекти регіональної банківської системи та механізму її функціонування.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний та системний підходи, а також фундаментальні положення теорій банківської справи, фінансів, управління, регіонального розвитку.

Залежно від цілей та завдань дисертаційної роботи у процесі дослідження використано такі методи пізнання та аналізу економічних процесів: метод теоретичного узагальнення (при дослідженні сутності банківської системи країни та регіональної банківської системи, визначенні їх характерних ознак і функцій); методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції, порівняння (у процесі вивчення інституційної структури РБС та її інфраструктурного забезпечення); економіко-статистичні методи (при аналізі показників, що характеризують роль регіональної банківської системи у соціально-економічному розвитку); метод кореляційно-регресійного аналізу (для оцінки впливу РБС на обсяг валового регіонального продукту); економіко-математичного моделювання (при побудові моделі оцінки

механізму функціонування регіональної банківської системи); табличний та графічний методи (для наочного відображення результатів аналізу).

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері банківської діяльності, статистичні дані Національного банку України, Асоціації українських банків, Незалежної асоціації банків України, Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Полтавській області, монографічні дослідження та публікації вітчизняних й зарубіжних науковців. Використано також матеріали корпоративних сайтів банків України, матеріали консалтингових та аналітичних компаній, інші інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вдосконаленні теоретичних засад й розвитку методичних підходів до механізму функціонування регіональної банківської системи для посилення її впливу на соціально-економічний розвиток регіонів:

удосконалено:

- наукові підходи до визначення змісту механізму функціонування банківської системи, під яким на її регіональному рівні запропоновано розуміти сукупність способів взаємодії фінансових, матеріально-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів для реалізації процесів надання банківських послуг, які здійснюють суб'єкти РБС в умовах конкуренції на регіональному фінансовому ринку з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіону, та підсистем організаційного та інфраструктурного забезпечення їх діяльності, що дозволить цілеспрямовано впливати на окремі складові цього механізму з метою посилення стабільності банківської системи та підвищення ефективності соціально-економічного розвитку регіонів;

- теоретичний підхід до трактування сутності регіональної банківської системи, яку, на відміну від існуючих визначень, пропонується розуміти як історично сформовану, структуровану, цілісну сукупність регіональних суб'єктів банківської діяльності, які функціонують на законних підставах у межах певної адміністративно-територіальної одиниці й неподільно пов'язані з її соціально-економічним середовищем, взаємодіють й розвиваються у цьому середовищі, виконуючи внутрішньо притаманні їм функції. Реалізація цього підходу дозволяє гармонізувати цілі діяльності регіональних банківських установ із метою та завданнями регіонального розвитку;

- науково-методичні засади оцінювання механізму функціонування регіональної банківської системи, які полягають у поділі запропонованих індикаторів на підсистеми за інституціональною ознакою, збалансованістю діяльності, роллю РБС у розвитку регіону, її соціальною роллю, розрахунку інтегрального показника методом зваженої геометричної та обґрунтуванні його якісних рівнів, що надає орієнтири для вдосконалення регіональної банківської діяльності;

- наукові підходи до розуміння сутності інфраструктури регіональної банківської системи як сукупності спеціальних організацій та установ, що розташовані у певному регіоні, статутна діяльність яких створює умови для функціонування РБС та сприяє її стабільному, ефективному розвитку, що дозволило

визначити шляхи її вдосконалення, зокрема, у напрямі підтримки кредитної діяльності банківських установ регіону;

дістали подальшого розвитку:

- ідентифікація тенденцій розвитку регіональних банківських систем, до яких, крім вже відомої територіальної нерівномірності розподілу банків, віднесено відповідність стану й структури регіональної банківської системи загальному рівню розвитку регіону, концентрацію банківських установ в обласних та районних центрах, перетворення регіональних установ банків у безбалансові, погіршення якості банківського обслуговування через збільшення кількості населення, що припадає на одне банківське відділення, необхідність підвищення транспарентності діяльності РБС, що дозволило виявити системні проблеми функціонування цієї складової національної економіки та напрямі її подальшого розвитку;

- обґрунтування необхідності диверсифікації інституціональної структури регіональної банківської системи, що вимагає формування законодавчих, нормативних та економічних умов для створення кооперативних та муніципальних банків, що дозволить підвищити рівень акумуляції регіональних ресурсів для вирішення проблем регіонального розвитку;

- напрямі посилення взаємодії РБС з реальним сектором економіки регіону через визначення механізму функціонування внутрішніх венчурних фондів регіональних банків, що дозволить активізувати фінансування інноваційних процесів малого та середнього бізнесу та, одночасно, забезпечить зростання прибутковості банківської діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення і висновки дослідження, доведені до рівня практичних рекомендацій, можуть бути використані для вирішення завдань підвищення ефективності функціонування регіональної банківської системи для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів.

Наукові положення і практичні рекомендації щодо розвитку інституціональної структури регіональної банківської системи та її інфраструктури використані Генеральним економічним департаментом Національного банку України у процесі підготовки аналітичних матеріалів і при вдосконаленні нормативно-правової бази функціонування вітчизняної банківської системи (довідка від 28.01.2015 р. № 37-009/5143); внесені дисертантом пропозиції щодо механізму створення та функціонування комунального (муніципального) банку враховані виконавчим комітетом Полтавської міської ради при розробці перспективних планів розвитку м. Полтава (довідка від 03.02.2015 р. № 25/ОП); наукові доробки і рекомендації щодо створення внутрішнього венчурного фонду банку для фінансування інноваційно орієнтованих малих підприємств використано ПАТ «Полтава-Банк» (довідка від 11.02.2015 р. № 399).

Наукові положення та результати дисертації впроваджено у навчальний процес ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» та використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Гроші та кредит», «Банківська система», «Аналіз банківської діяльності», «Ощадна справа» (довідка про впровадження від 4.02.2015 р. № 45-15/14).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, одноосібно виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно і відображені в його наукових працях. Результати, опубліковані у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише у межах особистого внеску дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційної роботи були представлені і отримали схвальну оцінку на 16-ти міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях: «Господарський механізм: сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі» (м. Полтава, 2008 р.), «Дослідження та оптимізація економічних процесів» «Оптимум – 2008» (м. Харків, 2008 р.), «Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України» (м. Севастополь, 2009 р.), «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків» (м. Черкаси, 2009 р.), «Сучасні макроекономічні проблеми України та шляхи їх вирішення» (м. Полтава, 2009 р.), «Економічна безпека і проблеми господарсько-політичної трансформації соціально-економічних систем» (м. Полтава, 2009 р.), «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 2010 р.), «Трансформативні перетворення в контексті глобальних змін» (м. Полтава, 2010 р.), «Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку в сучасних умовах» (м. Сімферополь, 2010 р.), «Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку» (м. Київ, 2011 р.), «Банковская система: устойчивость и перспективы развития» (м. Пінськ, Білорусь, 2011 р.); «Фінансова безпека та стратегічний розвиток держави» (м. Полтава, 2012 р.); «Фінансова стратегія економічного розвитку» (м. Ялта, 2013 р.); «Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України в умовах формування нового світового фінансово-економічного порядку» (м. Полтава, 2014 р.); «Проблеми і перспективи розвитку фінансів у сучасному світі» (м. Полтава, 2015 р.); «Модернізація фінансово-кредитної стратегії розвитку регіону та громади: науковий погляд» (м. Ужгород, 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 23 наукові праці загальним обсягом 5,7 друк. арк., з яких 5,2 друк. арк. належать особисто авторові, зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях, у тому числі 1 стаття – у науковому виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз, а також 1 стаття – у науковому зарубіжному виданні, 16 - в інших виданнях.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 271 сторінку, основний зміст роботи викладено на 194 сторінках. Дисертація містить в основному тексті 32 таблиці й 30 рисунків (з них 3 таблиці й 3 рисунки займають 6 окремих сторінок). Список використаних джерел включає 227 найменувань й займає 27 сторінок, 15 додатків розміщено на 44 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів.

У першому розділі «**Теоретичні засади функціонування регіональної банківської системи**» узагальнені та розвинуті теоретичні підходи до визначення сутності і функцій регіональної банківської системи, розкрито особливості її інституціональної структури та обґрунтована економічна сутність механізму функціонування РБС.

Систематизація наукових досліджень дозволила виявити відсутність узгодженого розуміння основних змістовних характеристик регіональної банківської системи. Відзначено, що багатоплановий зміст цього поняття обумовлює наявність декількох підходів до її вивчення – функціонального, елементного, рольового, застосування кожного з яких є цілком закономірним. Запропоновано під регіональною банківською системою розуміти історично сформовану, структуровану, цілісну сукупність регіональних суб'єктів банківської діяльності, що здійснюють свою діяльність на законних підставах у межах певної адміністративно-територіальної одиниці країни й неподільно пов'язані з її соціально-економічним середовищем, взаємодіють й розвиваються у цьому середовищі, виконуючи внутрішньо притаманні їм функції. За умови застосування системного підходу, РБС характеризується не лише складом банківських установ, а й взаємодією банків та клієнтів, що й визначає соціально-економічну орієнтацію її діяльності. До характерних рис регіональної банківської системи, на думку автора, слід віднести: специфічність, складність, цілісність, синергізм, динамічність, відкритість, самоорганізованість, цілеспрямованість, адаптивність.

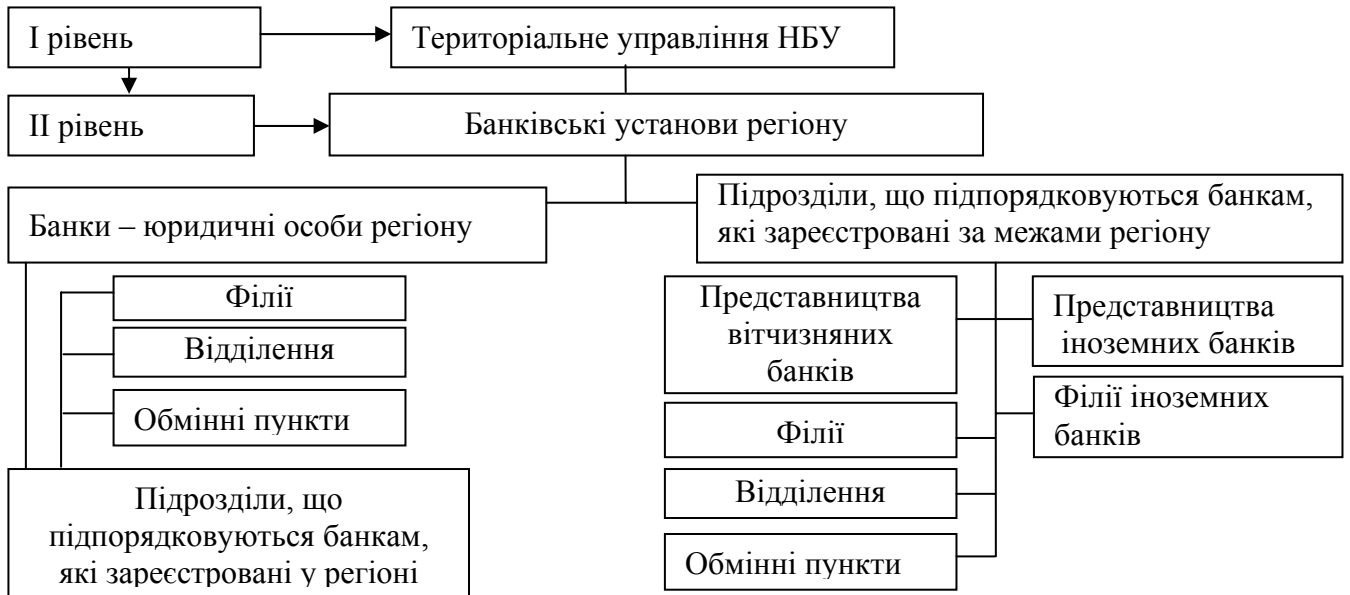
Доведено, що основними чинниками формування регіональної структури банківської системи є існуюча в державі нормативно-правове забезпечення банківської діяльності; загальна соціально-економічна ситуація у країні та її передбачуваність у майбутньому; особливості регіональної організації економіки; фінансовий стан та перспективи розвитку функціонуючих банків, що визначає привабливість банківництва як об'єкта інвестування та підприємницької діяльності, стратегічні орієнтири банків; інтенсивність та характер конкуренції на фінансових ринках регіонів; демографічні фактори; економічна спроможність й активність органів місцевого самоврядування та територіальних органів виконавчої влади.

Визначено, що РБС має ієрархічну структуру. На першому рівні знаходяться територіальні управління Національного банку України, а другий рівень формують різноманітні за статусом й характером діяльності банківські установи, можливі види яких визначаються існуючою у державі нормативно-правовою базою (рис. 1). Враховуючи можливість створення в Україні банків різних форм власності, у регіональній банківській системі можна виділити три сектори – державний, приватний та кооперативний, які мають певну специфіку завдань та цілей свого функціонування.

Встановлено, що основним елементом РБС є регіональний банк, сутність якого може бути визначена лише при застосуванні комплексного підходу до оцінки усіх сторін його діяльності, а також поділі ознак «регіональності» на необхідні (державна реєстрація банку у певному регіоні та територіальне розташування відокремлених підрозділів) і достатні (сфера обслуговування клієнтів). Одночасно частка активів та пасивів банку, що розміщена або отримана в межах певного регіону, а також його вплив на економіку регіону, узгодження стратегії з потребами

територіального розвитку, взаємодію з органами місцевої влади слід вважати необхідними й достатніми ознаками. Регіональний банк можна визначити як банко-юридичну особу, не менше 50% зобов'язань якого залучено та не менше 50% активів якого розміщено в межах регіону реєстрації, й який таким шляхом бере активну участь у соціально-економічному розвитку регіону. Орієнтовні підрахунки засвідчили, що таким критеріям в Україні відповідають до 60% існуючих банків.

Рис. 1. Інституціональна структура регіональної банківської системи*

*Джерело: авторська розробка

Запропоновано механізм функціонування регіональної банківської системи розглядати як сукупність способів взаємодії фінансових, матеріально-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів для реалізації процесів надання банківських послуг, які здійснюють суб'єкти РБС в умовах конкуренції на регіональному фінансовому ринку з кінцевою метою соціально-економічного розвитку регіону, та підсистем організаційного та інфраструктурного їх забезпечення (рис. 2).

Суттєвими елементами механізму функціонування регіональної банківської системи визначено конкуренцію, яка є динамічним процесом суперництва різних за юридичним статусом суб'єктів регіональної банківської системи на ринку банківських послуг, та довіру як психологічний чинник, який впливає на збільшення та здешевлення ресурсної бази регіональних банківських установ. Вивчення підходів до ідентифікації інфраструктури РБС дозволило визначити її як сукупність спеціальних організацій та установ, що розташовані у певному регіоні, статутна діяльність яких створює умови для функціонування РБС та сприяє її стабільному, ефективному розвитку. Встановлені фактори впливу, що визначають успішне формування та розвиток механізму функціонування регіональної банківської системи, а саме: відтворювальні, інвестиційні, кон'юнктурні, інноваційні, інфраструктурні, інституційні, управлінські та комунікативні.

У другому розділі «**Функціонування регіональної банківської системи у контексті соціально-економічного розвитку регіону**» виявлені сучасні тенденції розвитку регіональних банківських систем в Україні, здійснена оцінка певних напрямів взаємодії РБС з реальним сектором економіки та проаналізована

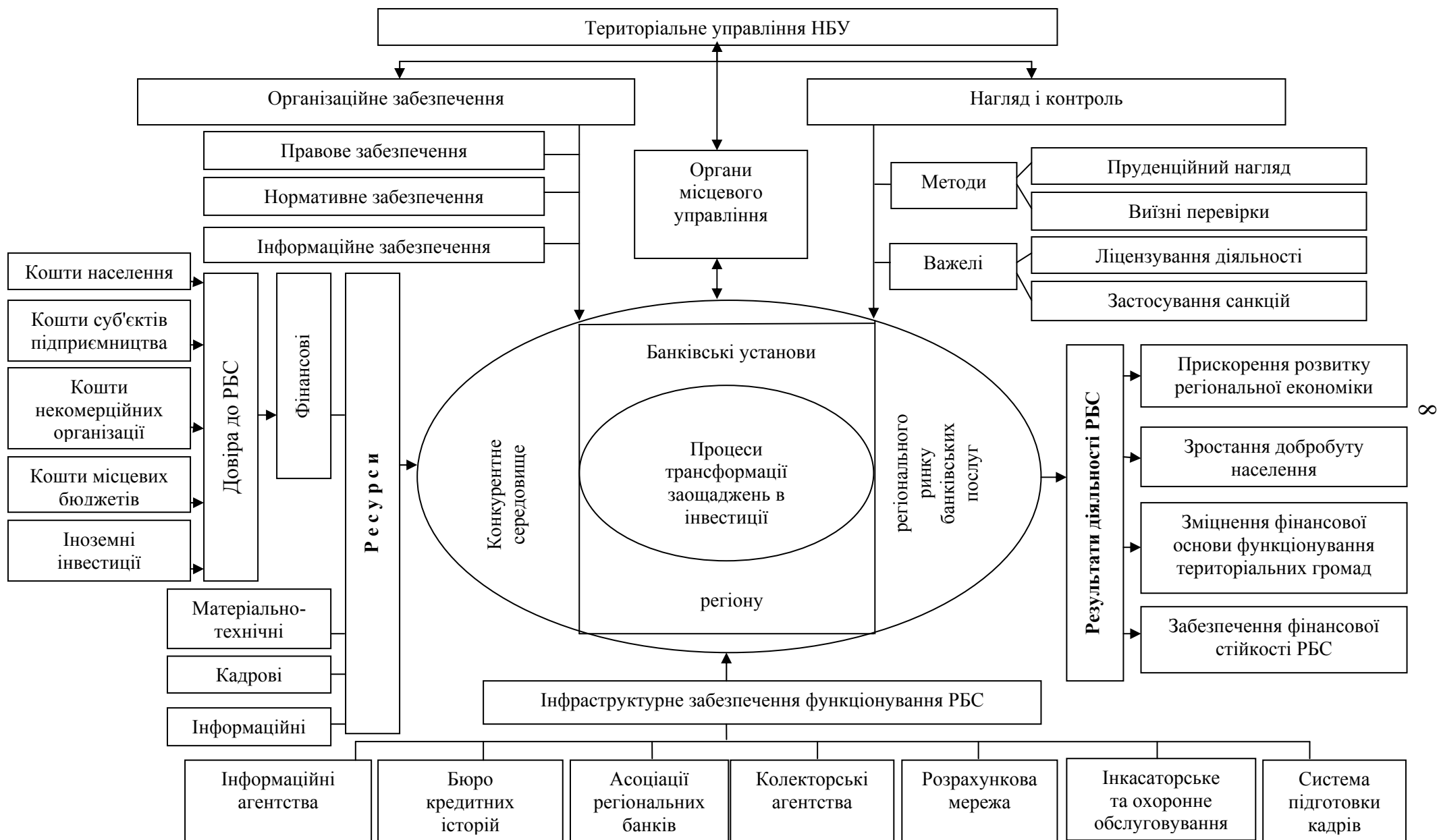

Рис. 2. Механізм функціонування регіональної банківської системи (розроблено автором)

реалізація соціальної ролі регіональних банківських систем в умовах сучасної економіки.

Аналіз складу та динаміки вітчизняних регіональних банківських систем дозволяє зробити висновок, що їх формування й розвиток характеризуються певними тенденціями, стабільний характер яких дозволяє говорити про перетворення останніх на закономірності. Найбільш значущою серед цих закономірностей є відповідність структури й стану регіональної банківської системи загальному рівню розвитку регіону (табл. 1), що підтверджується розрахунком рівня кореляції між кількістю банківських установ та станом розвитку регіону, який дорівнює 0,6. Відповідно, і економічні характеристики РБС, зокрема, обсяги залучених депозитів та наданих кредитів, рівні відсоткових ставок, також суттєво розрізняються за регіонами України (рис. 3).

Таблиця 1

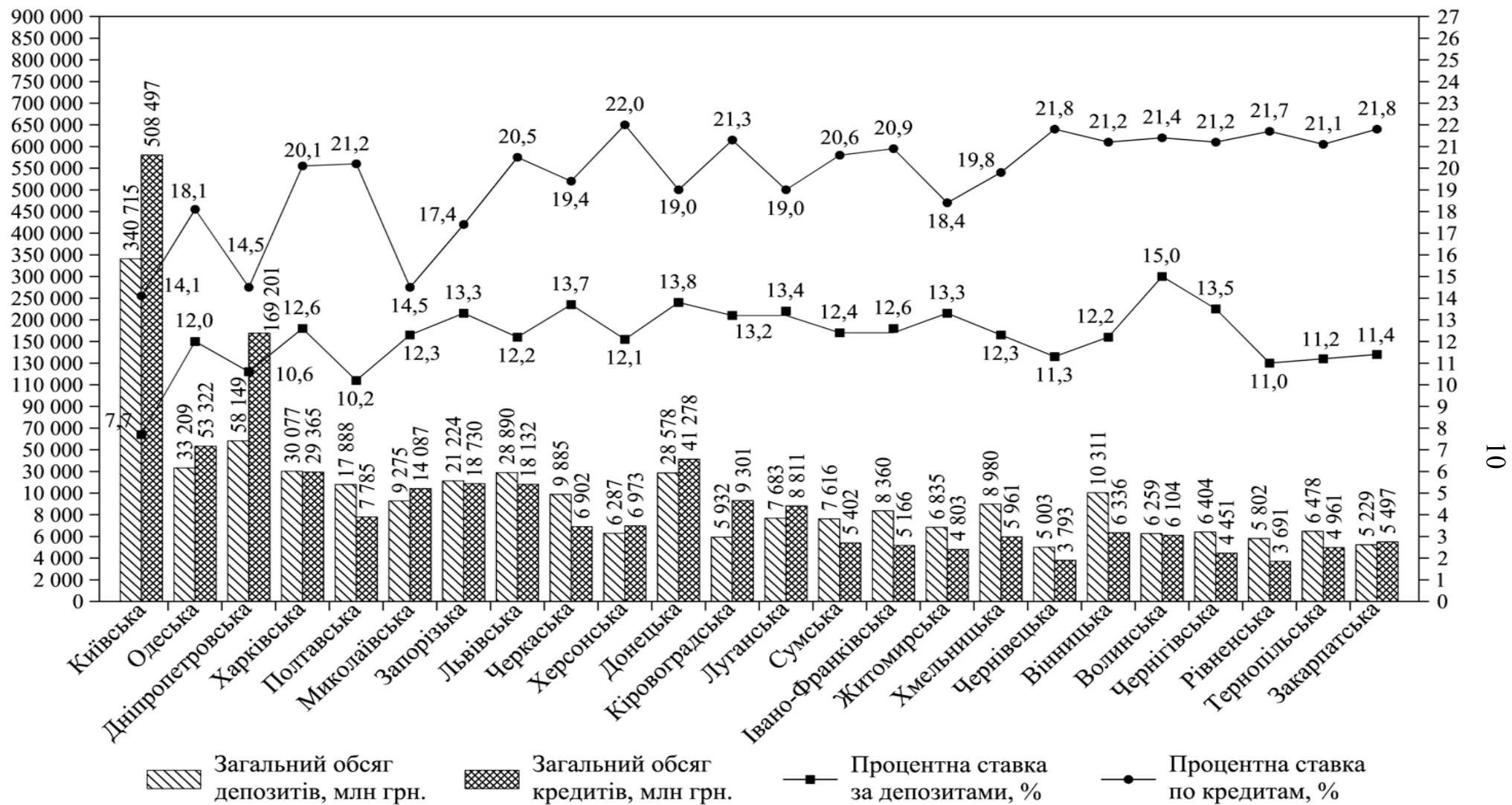
Територіальне розміщення банківських установ у регіонах України відповідно до рейтингу їх розвитку станом на 01.01.2015 року*

Показники	Київська м. Київ		Одеська	Дніпропетровська	Харківська	Полтавська	Миколаївська	Запорізька	Львівська	Черкаська	Херсонська	Донецька	Кіровоградська	Луганська	Сумська	Івано-Франківська	Житомирська	Хмельницька	Чернівецька	Вінницька	Волинська	Чернігівська	Рівненська	Тернопільська	Закарпатська
	1	2	3	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Кількість банків – юридичних осіб	116		8	12	4	2	0	3	5	0	0	6	0	2	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1
Загальна кількість банківських установ	2693		846	1033	853	536	534	536	864	443	295	687	294	227	384	347	304	245	297	447	393	367	393	248	363
Рейтинг соціально-економічного розвитку регіону																									

*Джерело: складено за даними НБУ

Крім того, встановлено зосередження філіальної мережі банківських установ в обласних центрах та інших найбільш розвинутих населених пунктах регіону, поступову зміну структури РБС за рахунок зменшення кількості регіональних банків внаслідок їх реорганізації або ліквідації та збільшення частки філій і відділень банків інших регіонів. Як наслідок, в усіх регіонах України (за виключенням Київського) виявлено зменшення у два рази показника кількості відділень, що припадають на 10 тис. населення, який характеризує якість банківського обслуговування. На початок 2015 р. цей показник становив 2,9, що значно менше рівня багатьох європейських країн, в яких, до того ж, суттєвого розвитку набуло дистанційне обслуговування.

Оцінювання практичних аспектів взаємодії регіональної банківської системи з реальним сектором економіки довело взаємообумовленість економічних процесів, що у них відбуваються. З метою кількісної оцінки такого взаємовпливу проведено кореляційно-регресійний аналіз з використанням показників діяльності регіональних банківських систем. Як результуючий показник при виявленні наявності та тісноти зв'язку визначено обсяг валового регіонального продукту

Рис. 3. Депозити залучені та кредити надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) у розрізі регіонів та процентні ставки за ними станом на 01.01.2015 р.*

*Джерело: складено за даними НБУ

(ВРП), а факторами впливу на нього виділено: обсяг кредитних ресурсів, наданих банківськими установами реальному сектору економіки (X_1), обсяг інвестиційних кредитів в реальний сектор економіки (X_2), рівень процентних ставок за кредитними операціями (X_3), питома вага кредитів у сферу матеріального виробництва (X_4).

У результаті розрахунків отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = 0,2410 \cdot X_1 + 0,2213 \cdot X_2 - 0,1532 \cdot X_3 + 0,3430 \cdot X_4, \quad (1)$$

яке є підтвердженням висунутої гіпотези про позитивний вплив всіх вищезазначених факторів на обсяг ВРП, крім рівня відсоткових ставок. За статистичною характеристикою моделі (1), значення множинного коефіцієнту детермінації показує, що зміна рівня ВРП на 92,33% визначається впливом факторів, включених в модель. За критерієм Фішера можна стверджувати, що з ймовірністю 0,95 модель є достовірною. Кредитування суб'єктів господарювання сприяє розвитку їх виробничої діяльності, яка, у свою чергу, формує фінансові ресурси, що розміщуються в банківських установах, відповідно, збільшуючи їх кредитний потенціал.

Дослідження банківського фінансування регіональної підприємницької діяльності в Україні засвідчило, що механізм банківського кредитування у сучасних умовах не повністю виконує покладені на нього суспільно-важливі функції, не сприяє інноваційному розвитку економіки.

Діагностика стану інвестиційного кредитування показала вкрай нерівномірний у регіональному розрізі розподіл банківських інвестицій у реальний сектор економіки, що негативно позначається на темпах його розвитку, особливо в інноваційній сфері. Понад 50% інвестиційних кредитів концентруються у м. Києві та Київській області (53,48% у 2007 р. та 78,94% у 2014 р.), отже, у 2014 р. лише 21,06% обсягів довгострокового кредитування підприємств реального сектору економіки припадало на решту регіонів України. Результати розрахунку питомої ваги інвестиційних кредитів банків у загальній сумі кредитування нефінансових корпорацій свідчать про нестабільність динаміки цього показника.

Основна проблема полягає у відсутності механізмів економічно доцільної участі банків в інноваційному процесі регіону. Враховуючи це, запропоновано стимулювати розвиток інноваційно орієнтованого малого підприємництва та інвестиційних проектів у науково-технічній сфері на території області за рахунок створення внутрішнього венчурного фонду регіонального банку як окремого підрозділу у його складі, ресурси якого формуються, насамперед, за рахунок власного капіталу банку. Автором запропонований організаційно-економічний механізм функціонування такого фонду, який передбачає можливість залучення і інших інвесторів, а також визначено етапи реалізації інноваційних бізнес-проектів. Це дозволить регіональним банкам не лише залучати нових клієнтів та формувати нові ринки, а і вдосконалювати власні бізнес-процеси з метою отримання конкурентних переваг.

Аргументовано, що в сучасних умовах врахування різноманітних соціальних потреб набуває все більшого значення у формуванні стратегії банківської діяльності,

особливо на її регіональному рівні. Здійснення соціально відповідального бізнесу не лише підвищує імідж банківських установ та довіру до них, а й створює більш сприятливі умови для їх функціонування.

Проведене узагальнення досвіду виконання регіональними банківськими установами соціальної функції дозволило виділити такі напрями їх діяльності, як: сприяння зростанню добробуту населення регіону та становленню середнього класу як основи громадянського суспільства; підвищення рівня фінансової грамотності населення, особливо молоді; участь у заходах щодо охорони навколишнього середовища. Запропоновано розвиток останнього напрямку через реалізацію комплексної програми екологічного кредитування у регіоні, яка розроблятиметься з ініціативи територіального управління НБУ за участю представників органів регіонального управління, територіальної громади, бізнесу, регіональних банківських установ з метою їх активного залучення до фінансування екологічних проектів.

У третьому розділі **«Напрями вдосконалення механізму функціонування регіональної банківської системи»** запропоновано запровадження нових видів банківських установ як складових регіональної банківської системи, обґрунтовано напрями розвитку її інфраструктурного забезпечення та розроблено методіку оцінки механізму функціонування РБС.

Ефективність функціонування регіональної банківської системи суттєво залежить від її інституціональної структури, яка змінюється під впливом економічних факторів та нормативно-правового забезпечення банківської діяльності. Виявлення переваг діяльності регіональних банків дозволило зробити висновок про доцільність існування у нашій державі малих і середніх банків, незважаючи на відносно низький рівень їх капіталізації, за умови здійснення ними стабільної та ефективної діяльності, виконання всіх обов'язкових нормативів.

Проведене дослідження історичного та зарубіжного досвіду засвідчило, що важливою складовою РБС можуть бути такі нові для незалежної України види регіональних банків, як муніципальні та кооперативні. Аргументовано, що створення муніципального (комунального) банку сприятиме максимальному залученню місцевих фінансових ресурсів та спрямуванню їх у сфери, пріоритетні для розвитку регіону. Запропонований механізм заснування такого банку забезпечуватиме вирішальну роль органів місцевого самоврядування у визначенні стратегічних цілей його діяльності та зацікавленість у стабільному економічному розвитку територіальних громад.

Обґрунтована необхідність та важливість формування кооперативної складової РБС, яка також за своєю суттю спрямована на задоволення фінансових потреб регіону, що може бути реалізовано лише зі змінами законодавчої бази у напрямі розмежування підходів до умов створення й регулювання діяльності комерційних та кооперативних банків. Запропоновано регламентувати порядок діяльності кооперативних банків, зменшити норму щодо мінімального розміру їх зареєстрованого статутного капіталу та визначити норматив адекватності регулятивного капіталу на рівні 8% за умови заборони здійснення низки

ризикових операцій, не обмежувати законодавчо коло клієнтів лише їх учасниками, проте активні операції дозволити проводити лише з пайовиками.

Одним з напрямів забезпечення стабільності функціонування регіональної банківської системи є розвиток й вдосконалення її інфраструктури, насамперед, у сфері підтримки кредитної діяльності. Доведена доцільність створення регіональних бюро кредитних історій як центрів зосередження інформації щодо отримання та погашення кредитів мешканцями регіону, суб'єктами малого та середнього бізнесу, комунальними підприємствами. Визначено механізм функціонування бюро кредитних історій та їх взаємодії з банківськими установами у напрямі попередження співпраці з недобросовісними позичальниками, що дозволить підвищити фінансову безпеку банків, знизити кредитні ризики, підвищити якість обслуговування клієнтів та рівень їх фінансової обізнаності.

В умовах економічної кризи, погіршення якості банківських активів внаслідок неплатоспроможності позичальників особливої актуальності набуває робота з проблемною заборгованістю. Одним із методів її зменшення є співпраця регіональних банківських установ з регіональними колекторськими агентствами, можливість створення яких з'явиться після внесення запропонованих змін до вітчизняного законодавства. Прийняття відповідного закону дозволить забезпечити захист прав й інтересів боржників; визначити порядок, умови, принципи та форми стягнення проблемної заборгованості; встановити організації, що мають право займатися колекторською діяльністю; покладе край недобросовісним методам стягнення боргів. Аргументовано, що розвинутий цивілізований ринок колекторської діяльності зменшує, у цілому, банківські кредитні ризики, що, у майбутньому, сприятиме зниженню відсоткових ставок.

З метою покращення діяльності регіональної банківської системи запропонований науковий підхід до оцінки механізму функціонування РБС, що базується на застосуванні матричного та експертного методів у процесі визначення інтегрального показника розвитку (рис. 4). Для цього запропоновано систему індикаторів банківської діяльності в регіоні, класифікованих за певними ознаками, що формують блоки показників (інституціональна структура, збалансованість діяльності РБС, роль РБС у розвитку регіону, соціальна роль РБС). Комплексна оцінка механізму функціонування РБС здійснена на основі нормування показників та розрахунку суми отриманих індексів за блоками оцінювання з урахуванням їх вагових коефіцієнтів, отриманих на основі методу експертних оцінок.

Апробація запропонованої методики на прикладі Запорізької, Львівської, Одеської, Полтавської, Сумської, Чернігівської областей засвідчила практичну результативність її застосування, дала змогу порівняти стан розвитку та ефективність функціонування регіональних банківських систем, визначити цільові пріоритети вдосконалення механізму їх функціонування.

Розрахунок загального інтегрального показника для кожного із шести регіонів за період 2008-2014 рр. показав, що лідерами з розвитку регіональної банківської системи є Львівська та Одеська області ($I_{\text{інтеграл}} > I_{\text{сер}}$), однак їх інтегральні показники мають тенденцію до погіршення. Інтегральний показник виявився нижче середнього рівня у Запорізькій, Полтавській, Сумській та Чернігівській областях, що є

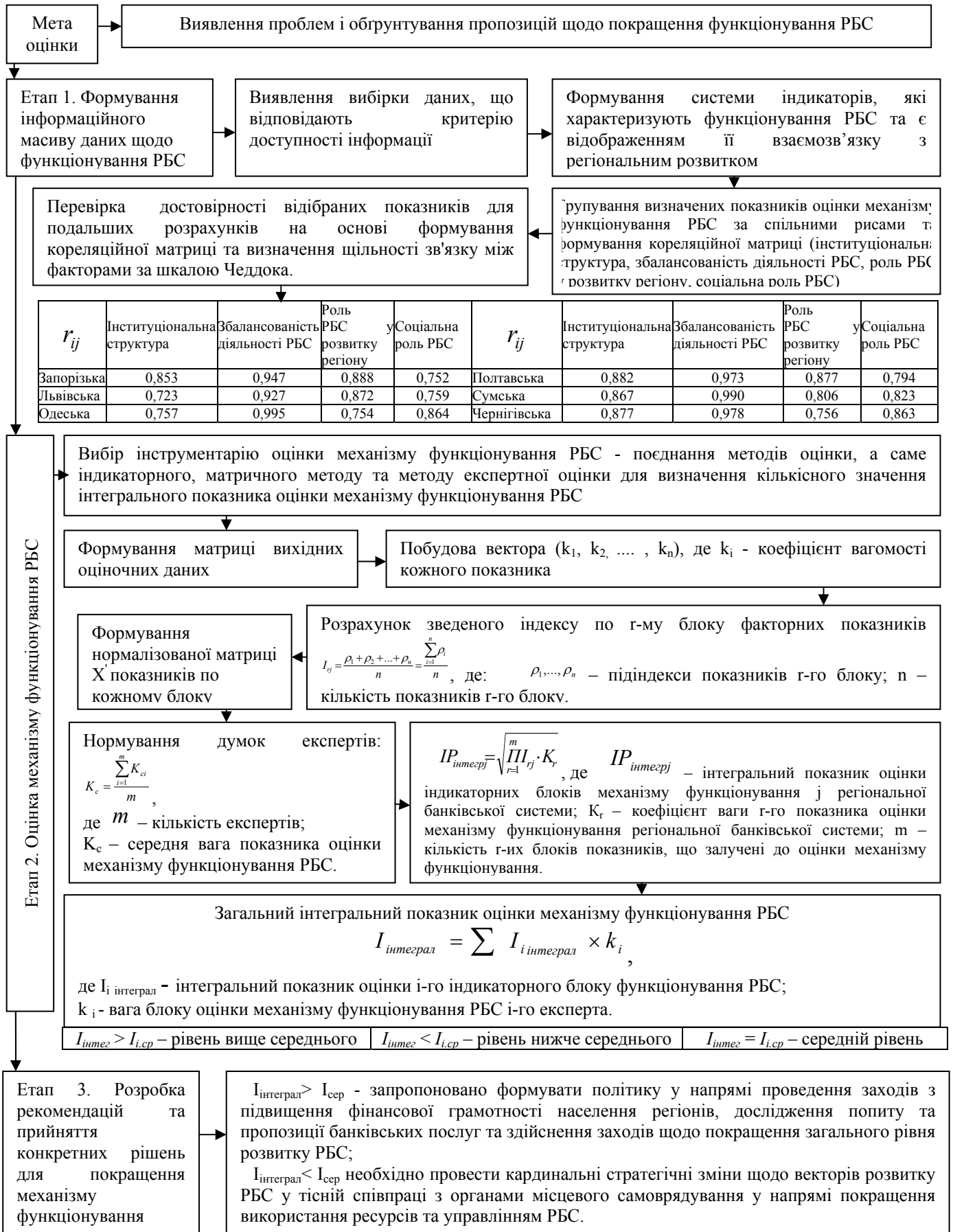

Рис. 4. Алгоритм оцінювання механізму функціонування РБС*

*Джерело: розробка автора

свідченням наявності проблем в інституціональній насиченості РБС, збалансованості їх взаємодії із соціально-економічним середовищем регіону. Тому необхідно підвищувати інвестиційну привабливість цих регіонів для входу нових учасників на ринок, стимулювати кредитну активність банків в напрямі розширення продуктів для клієнтів та нарощення обсягів кредитування пріоритетних секторів економіки регіону; посилювати взаємодію регіональних банків та територіальних громад.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо поглиблення теоретичних засад регіональної банківської системи та механізму її функціонування, а також розробки практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення. Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Узагальнення й систематизація різних підходів до визначення сутності й специфіки РБС дозволили удосконалити її трактування як історично сформованої, структурованої, цілісної сукупності регіональних суб'єктів банківської діяльності, які функціонують на законних підставах у межах певної адміністративно-територіальної одиниці й неподільно пов'язані з її соціально-економічним середовищем, взаємодіють й розвиваються у цьому середовищі, виконуючи внутрішньо притаманні їм функції. Узагальнені функції, що виконує регіональна банківська система і які є проявом її сутності.

2. З'ясовано, що інституційна будова регіональної банківської системи утворена банківськими установами, правилами, традиціями та іншими елементами, що упорядковують структуру, зміст та форми банківської діяльності на рівні певного регіону країни. Відзначено, що структура РБС є ієрархічною, але з певними особливостями, коли на вищому рівні не спостерігається ускладнення функцій, а відносини підпорядкованості мають обмежений характер. Перший рівень цієї структури утворюють територіальні управління НБУ, а другий – різні за організацією та характером діяльності банківські установи. Основну роль у функціонуванні регіональних банківських систем повинні грати регіональні банки, які запропоновано визначати як банки-юридичні особи, не менше 50% зобов'язань яких залучено та не менше 50% активів яких розміщено у межах регіону реєстрації й які таким шляхом беруть активну участь у соціально-економічному розвитку регіону.

3. Дослідження діяльності регіональної банківської системи дозволило обґрунтувати зміст механізму її функціонування як сукупності способів взаємодії фінансових, матеріально-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів для реалізації процесів надання банківських послуг, які здійснюють суб'єкти РБС в умовах конкуренції на регіональному фінансовому ринку з кінцевою метою соціально-економічного розвитку регіону, та підсистем їх організаційного і інфраструктурного забезпечення. Взаємодія складових механізму, до яких входять організація, нагляд і контроль з боку НБУ, конкуренція на фінансовому ринку, суб'єкти інфраструктури РБС, довіра клієнтів, та цілеспрямоване управління ними

визначають можливість ефективного функціонування регіональної банківської системи у певному соціально-економічному середовищі регіону.

4. На основі аналізу статистичної інформації щодо складу та динаміки регіональних банківських систем в Україні ідентифіковано сучасні тенденції їх розвитку. Підтверджено існування такої закономірності, як відповідність структури й стану РБС загальному рівню розвитку регіону. Додатково виявлено зосередження філіальної мережі банківських установ в обласних центрах та інших більш розвинутих населених пунктах регіону та поступову зміну структури РБС за рахунок зменшення кількості регіональних банків і регіональних філій на користь безбалансових відділень, що об'єктивно призводить до зниження рівня банківського обслуговування населення. Одночасно закономірними є наявність державного контролю за формуванням і функціонуванням регіональних банківських систем, підвищення рівня їх транспарентності та розширення спектру операцій з одночасним покращенням якості банківських продуктів і послуг.

5. Дослідження показників функціонування регіональних банківських систем в Україні у поєднанні з результатами діяльності суб'єктів господарювання привело до висновку, що між цими складовими економіки існує глибокий взаємозв'язок, який має об'єктивну природу. Розвиток економіки регіону формує ресурсну базу РБС, зокрема впливає на обсяги власного капіталу, а розрахунково-касові, кредитні та інші послуги банківських установ сприяють функціонуванню і зростанню регіонального бізнесу. Соціальний аспект діяльності РБС проявляється не лише в якісному наданні банківських послуг, а й у створенні умов для соціальної стабільності, розвитку малого й середнього бізнесу, вирішенню екологічних проблем, підвищенню рівню фінансової грамотності населення та ін., що, зрештою, формує більш сприятливі умови для регіонального банківництва. З метою посилення взаємодії регіональної банківської системи із середовищем її функціонування запропоновані механізми створення і функціонування внутрішнього венчурного фонду регіонального банку та алгоритм реалізації комплексної програми екологічного кредитування у регіоні.

6. Запропоновано розширення інституціональної структури регіональної банківської системи за рахунок функціонування муніципальних та кооперативних банків, які за своєю сутністю є регіональними і націленими на розвиток території своєї діяльності. Аналіз зарубіжного досвіду їх функціонування дозволив стверджувати про різнобічний позитивний вплив таких видів банків на економічні та соціальні аспекти життєдіяльності регіону. Тому аргументована необхідність внесення запропонованих змін у вітчизняне законодавство з банківської діяльності у напрямі розмежування підходів до умов створення й регулювання діяльності загальнонаціональних і регіональних, зокрема, муніципальних і кооперативних, банків.

7. Поглиблення наукових підходів щодо визначення змісту інфраструктури регіональної банківської системи дозволило охарактеризувати її як сукупність спеціальних організацій та установ, що розташовані у певному регіоні, статутна діяльність яких створює умови для функціонування РБС та сприяє її стабільному, ефективному розвитку. Оскільки основні проблеми банків зараз лежать у сфері

кредитних операцій, то доведена доцільність створення регіональних бюро кредитних історій та регіональних колекторських агентств, визначений механізм їх функціонування та напрями позитивного впливу на результати діяльності регіональної банківської системи.

8. Розвинуті науково-методичні засади оцінювання механізму функціонування РБС шляхом створення системи інтегральної оцінки, що об'єднує показники функціонування РБС за інституціональною структурою, збалансованістю діяльності РБС, роллю РБС у розвитку регіону та соціально роллю РБС. Практичне застосування цієї методики на матеріалах регіональних банківських систем Запорізької, Львівської, Полтавської, Одеської, Сумської, Чернігівської областей дало змогу визначити кількісні та якісні рівні їх розвитку та запропонувати напрями поліпшення банківської діяльності у цих регіонах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:
Статті у наукових фахових виданнях та виданнях,
внесених до наукометричних баз даних:

1. Шиндер (Гасій) О. В. Регіональні аспекти формування ресурсної бази комерційних банків / О. В. Шиндер // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2008. – №18. – С. 153–163. – 0,60 друк. арк. *[фахове видання]*.

2. Шиндер (Гасій) О. В. Регіональна банківська система як соціально-економічна категорія / О. В. Шиндер // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія : Економічні науки. – 2009. – №2 (33). – С. 153–157. – 0,56 друк. арк. *[фахове видання]*.

3. Шиндер (Гасій) О. В. Соціальна роль банків у розвитку регіонів / О. В. Шиндер // Економіка та держава: міжнародний науково-практичний журнал. – 2010. – №4. – С. 97–99. – 0,50 друк. арк. *[фахове видання]*.

4. Шиндер (Гасій) О. В. Місце регіональних банків на фінансовому ринку: досвід Німеччини / О. В. Шиндер // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 29. – С. 356–363. – 0,50 друк. арк. *[фахове видання]*.

5. Шиндер (Гасій) О. В. Оцінка потенціалу регіональних банківських систем з урахуванням соціально-економічного розвитку регіону / О. В. Шиндер // Бізнес Інформ : науковий журнал. – 2011. – №10. – С. 115–119. – 0,46 друк. арк. *[фахове видання]*, *[Міжнародні наукометричні бази: Ulrichsweb, RePEc, PИЦ, Index Copernicus (IC), Directory of Open Access Journals (DOAJ), CiteFactor]*.

6. Шиндер (Гасій) О. В. Участь банків у забезпеченні інноваційного розвитку регіональної економіки / С. Б. Єгоричева, О. В. Шиндер // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. – 2014. – №6 (68). – С. 190–196. – 0,54 друк. арк. *[фахове видання]*, *(Особистий внесок здобувача: запропоновано організаційно-економічний механізм функціонування внутрішнього венчурного фонду регіонального банку. – 0,43 друк. арк.)*.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

7. Шиндер (Гасій) Е. В. Теоретические подходы к определению механизма функционирования региональной банковской системы / С. Б. Егорычева, Е. В. Шиндер // Вопросы экономических наук. – 2014. – №5. – С. 34–38. – 0,4 друк.арк. *(Особистий внесок здобувача: обґрунтовано механізм функціонування регіональної банківської системи та з'ясовано його ключові елементи. – 0,30 друк. арк.)*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Шиндер (Гасій) О. В. Аналіз банківської діяльності в регіонах України / О. В. Шиндер // Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф., 14–17 жовтня 2009 р. – Севастополь : Вид-во СевНТУ, 2009. – С. 100–102. – 0,17 друк. арк.

9. Шиндер (Гасій) О. В. Соціальна функція регіональної банківської системи / О. В. Шиндер // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 жовтня 2009 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2009. – С. 87–88. – 0,10 друк. арк.

10. Шиндер (Гасій) О. В. Регіональні банки та перспективи їх розвитку в Україні / О. В. Шиндер // Економічна безпека і проблеми господарсько-політичної трансформації соціально-економічних систем: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 травня 2009 р. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 269–270. – 0,10 друк. арк.

11. Шиндер (Гасій) О. В. Компоненти моделі функціонування регіонального банку / О. В. Шиндер // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: тези доповідей XIII Всеукр. наук.-практ. конф., 28–29 жовтня 2010 р. У 2-х томах. Т. 1. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – С. 98–100. – 0,10 друк. арк.

12. Шиндер (Гасій) О. В. Інституційна структура банківської системи регіону / О. В. Шиндер // Трансформативні перетворення в контексті глобальних змін: збірник наукових праць за матеріалами II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25–26 березня 2010 р. – Полтава : Полтавський університет економіки і торгівлі, 2010. – С. 171–173. – 0,11 друк. арк.

13. Шиндер (Гасій) О. В. Роль регіонального банку розвитку в зміцненні фінансового потенціалу регіону / О. В. Шиндер // Організаційно-економічні проблеми регіонального розвитку в сучасних умовах: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Сімферополь : Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2010. – С. 381–384. – 0,12 друк. арк.

14. Шиндер (Гасій) О. В. Сутність та проблеми розвитку інфраструктури регіональної банківської системи / О. В. Шиндер // Збірник наукових праць «Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку». – Київ : ТОВ «ДСК центр». – 2011. – С. 354–356. – 0,18 друк. арк.

15. Шиндер (Гасій) Е. В. Факторы конкурентной среды на региональных банковских рынках Украины / С. Б. Егорычева, Е. В. Шиндер // Банковская система: устойчивость и перспективы развития : материалы II междунар. науч.-практ. конф. по вопросам банковской экономики, 5–6 мая 2011 г. – Пинск : ПолесГУ, 2011. – С. 228–230. – 0,23 друк. арк. *(Особистий внесок здобувача: з'ясовано фактори конкурентного середовища банківської системи регіону. – 0,19 друк. арк.)*

16. Шиндер (Гасій) О. В. Соціально-економічна доцільність функціонування кооперативних банків у банківській системі України / О. В. Шиндер // Фінансова безпека та стратегічний розвиток держави: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф, 20–21 грудня 2012 р. – Полтава : Верстка, 2012. – С. 215–218. – 0,13 друк. арк.

17. Гасій О. В. Проблеми взаємодії банківської системи та реального сектору економіки регіону / О. В. Гасій // Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі : матеріали міжнар. наук.-метод. конф., 22–23 жовтня 2015 р. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 84–85. – 0,11 друк. арк.

18. Гасій О. В. Роль регіональних банків в інноваційному розвитку економіки регіону / О. В. Гасій // Модернізація фінансово-кредитної стратегії розвитку регіону та громади : науковий погляд : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 29 жовтня 2015 р. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. – С. 185–186. – 0,12 друк. арк.

АНОТАЦІЯ

Гасій О. В. Регіональна банківська система та механізм її функціонування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Чернігівський національний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, Чернігів, 2016.

У дисертації обґрунтовані теоретичні положення та удосконалені науково-методичні засади функціонування регіональної банківської системи. Уточнена економічна сутність регіональної банківської системи та функції, що нею виконуються. Визначена інституціональна структура регіональної банківської системи, запропоновано напрями її розвитку. Розкритий економічний зміст механізму функціонування регіональної банківської системи та його окремих складових. Ідентифіковані сучасні тенденції розвитку регіональних банківських систем в Україні. Запропоновано напрями посилення взаємодії регіональної банківської системи з середовищем її функціонування через створення внутрішніх венчурних фондів регіональних банків для фінансування інноваційної діяльності та реалізацію регіональної програми екологічного кредитування. Здійснено моніторинг реалізації соціальної ролі регіональної банківської системи, яка сприяє формуванню регіонального ресурсного потенціалу. Обґрунтована необхідність та умови створення нових видів регіональних банків в Україні, зокрема, кооперативних та муніципальних. Розвинуті науково-методичні підходи до визначення інфраструктури регіональної банківської системи та шляхів її вдосконалення. Розроблена методика оцінки механізму функціонування регіональної банківської системи на основі застосування інтегрального показника.

Ключові слова: регіональна банківська система, інституціональна структура, регіональний банк, механізм функціонування регіональної банківської системи, соціальна роль РБС, інфраструктура, кооперативний банк, муніципальний банк.

АННОТАЦИЯ

Гасий Е. В. Региональная банковская система и механизм ее функционирования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Черниговский национальный технологический университет Министерства образования и науки Украины. – Чернигов, 2016.

В диссертации развиты теоретические положения и усовершенствованы научно-методические основы функционирования региональной банковской системы. Уточнена экономическая сущность региональной банковской системы как исторически сложившейся, структурированной, целостной совокупности региональных субъектов банковской деятельности, которые функционируют на законных основаниях в пределах определенной административно-территориальной единицы и нераздельно связаны с ее социально-экономической средой, взаимодействуют и развиваются в этой среде, выполняя внутренне присущие им функции. Определено, что институциональная структура региональной банковской системы образована за счет банковских учреждений, правил, традиций и других элементов, которые упорядочивают структуру, содержание и формы банковской деятельности на уровне региона страны, а также предложены направления ее развития.

Раскрыто содержание механизма функционирования региональной банковской системы как совокупности способов взаимодействия финансовых, материально-технических, кадровых и информационных ресурсов для реализации процессов предоставления банковских услуг, которые осуществляют субъекты РБС в условиях конкуренции на региональном финансовом рынке с целью социально-экономического развития региона, и подсистем организационного и инфраструктурного их обеспечения. Взаимодействие таких составных механизма как организация, надзор и контроль со стороны НБУ, конкуренция на финансовом рынке, инфраструктура РБС, доверие клиентов, а также целенаправленное управление ими определяет возможность эффективного функционирования региональной банковской системы.

Идентифицированы современные тенденции развития региональных банковских систем в Украине на базе анализа статистической информации относительно их состава и динамики. Подтверждено существование такой закономерности, как соответствие структуры и состояния РБС общему уровню развития региона. На основании исследования показателей функционирования региональных банковских систем в Украине в сочетании с результатами деятельности субъектов хозяйствования сформулирован вывод, что между этими составляющими экономики существует глубокая взаимосвязь, которая имеет объективную природу. Предложены пути усиления взаимодействия региональных банковских систем со средой их функционирования посредством определения механизма функционирования внутренних венчурных фондов региональных банков.

Доказано, что социальный аспект деятельности РБС проявляется не только в качественном предоставлении банковских услуг, а и в создании условий для

социальной стабильности, развития малого и среднего бизнеса, решения экологических проблем, повышения уровня финансовой грамотности населения, что формирует более благоприятные условия для региональной банковской деятельности. Мониторинг реализации социальной роли региональной банковской системы дал возможность предложить механизм реализации региональной программы экологического кредитования.

Обоснованы предложения о применении зарубежного опыта путем формирования законодательных, нормативных и экономических условий для создания банковских учреждений регионального значения, в том числе кооперативных и муниципальных банков, а также относительно развития инфраструктуры функционирования банковской системы региона. Разработана методика оценки механизма функционирования региональной банковской системы на основе интегрального показателя, что может служить информационной базой усовершенствования функционирования региональных банковских систем.

Ключевые слова: региональная банковская система, институциональная структура, региональный банк, механизм функционирования региональной банковской системы, социальная роль РБС, инфраструктура, кооперативный банк, муниципальный банк.

SUMMARY

Hasii O. V. Regional Banking System and the Mechanism of its Functioning. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – Chernihiv National Technological University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2016.

In the thesis theoretical concepts and improved scientific and methodological principles of the regional banking system functioning are proved. Economic essence of the regional banking system and the functions it performs are specified. Institutional structure of the regional banking system is defined, and the directions of its development are proposed. The economic nature of the mechanism of the regional banking system functioning and its individual components is revealed. Current trends in regional banking systems development in Ukraine are identified. The directions of strengthening of the regional banking system cooperation with its environment are proposed by creating the regional banks internal venture funds to finance innovation and by implementation of the regional program of environmental lending. Monitoring of the implementation of the regional banking system social role that promotes regional resource potential is done. The necessity and conditions for creation of new types of regional banks in Ukraine, in particular, cooperative and municipal ones are proved. Scientific and methodological approaches to the definition of infrastructure of the regional banking system and the means to improve it are developed. The method of evaluation mechanism of functioning of the regional banking system through the application of integrated parameter is worked out.

Keywords: regional banking system, institutional structure, regional bank, mechanism of the regional banking system functioning, social role of RBS, infrastructure, cooperative bank, municipal bank.